

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 19–20 травня 2022 року)

Суми
Сумський державний університет
2022

3. Гриценко І. Формування наукових поглядів щодо інституту адміністративної відповідальності. Вісник Національної академії прокуратури України : наукове фахове видання. 2008. № 1. С. 45–50.

4. Продаєвич В.О. Заходи адміністративного впливу, що застосовуються до неповнолітніх: поняття та місце в системі заходів адміністративного примусу. Університет. наук. записки. 2006. № 2. С. 195–199. URL: <https://bit.ly/3z9xrZ8>.

ЗМІСТ ФЕНОМЕНУ ТЕРМІНУ «НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ» У ЮРИДИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ²⁴

Миргород-Карпова В. В.

*к.ю.н., старший викладач кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

Корощенко К. Р.

*лаборант кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

Дослідження феномену «національної безпеки», що виникло у вітчизняних суспільних науках одночасно зі здобуттям нашою державою Незалежності, значно актуалізувалися в період військових дій на території України. Зазначена проблематика активно викладається та спочатку сприймається крізь призму дослідження виникнення та розвитку категорії «безпека» у філософському розумінні, а також при вивченні окремих історичних проблем держави і права [1].

На початковому етапі розвитку людства поняття «безпеки» не сприймалось як окрема категорія. Натомість окремі науковці висловлювали думки стосовно наявності безпеки вже у первісному суспільстві та у Стародавньому Світі. Зокрема, О. Ш. Вікторов вважає, що безпека протягом усієї історії людства була основною умовою відтворення особистої та суспільної життєдіяльності [2].

На думку Г. Ситника безпека це певний стан системи, за якого вона зберігає свою цілісність, стійкість (стабільність), здатність до ефективного функціонування і прогресивного розвитку, а відтак – можливість надійного захисту усіх її елементів (підсистем) від будь-яких деструктивних внутрішніх і зовнішніх дій. З огляду на це, можна стверджувати, що безпека суспільства - це такі умови (стан), за яких передусім забезпечуються свобода вибору шляху подальшого буття, самовдосконалення й розвитку

---

²⁴ Робота виконана в рамках проєкту № 55.15.02-22/24.3Ф-01 за темою «Концептуальні засади реформування системи правоохоронних органів в сучасних умовах трансформації нагляду і контролю щодо забезпечення економічної безпеки України»

суспільства, або ж для їх захисту є адекватні засоби [3]. У контексті роздумів Г.Ситника можна визначити національну безпеку як систему, успішне функціонування якої забезпечує цілісність та стійкість, знатність до функціонування і розвитку громадян на території визначеної країни.

Деякі дослідники визначають безпеку як стан, за якого відсутні загрози. Так, А. Возженніков зазначає: «Під національною безпекою розуміється стан країни, при якому відсутні або усунені реальні зовнішні та внутрішні загрози її національним інтересам і національному характеру життя» [4].

Виходячи з об'єктно-суб'єктної парадигми національної безпеки, В. Циганов її характеризує як міру реального рівня прав і свобод членів людського співтовариства (громадян), відповідної цьому співтовариству держави [4].

В Україні термінологія «національної безпеки» (та пов'язаних понять – передусім «національних інтересів») відразу увійшла до вітчизняного правового поля, а отже, – і до дискурсу юридичної науки, що було зумовлено характером розбудови держави на початку здобуття незалежності [5].

За період незалежності нашої держави ухвалено значний за обсягом масив актів законодавства (законів та підзаконних актів) у сфері національної безпеки і оборони, які регулюють правовідносини у цій сфері. Аналізуючи зазначений масив законодавчих актів та ґрунтуючись на комплексних напрацюваннях у сфері безпеки, В. Г. Пилипчуком запропонував постановку питання про виокремлення галузі права – права національної безпеки, одночасно із визначенням конкретних напрямів досліджень у такій сфері [6].

У п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» надано визначення державної безпеки як захищеності «державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру» [6].

На думку І.М.Дороніна зазначена законодавча дефініція є не досить вдалою, враховуючи певну розмитість у використанні обороту «інших життєво важливих національних інтересів», оскільки законодавчий акт перелічує лише «фундаментальні національні інтереси України» (ч. 3 ст. 3), а роз'яснення терміну у п. 10 ч. 1 ст. 1 також є доволі нечітким, оскільки тлумачить найменування поняття «інтерес» через його зміст – теж «інтерес». Водночас законодавець зберіг загальне розуміння сутності державної безпеки у питанні його приналежності до держави та її складових [2]. Ми погоджуємось з зауваженням вченого. Загалом, національна безпека передовсім залишається однією з головних функцій держави, цей факт можна пояснити тим, що тільки у безпечних умовах особистість здатна повноцінно функціонувати.

Дослідженню теми забезпечення національної безпеки як функції держави приділили чи немало часу науковці. Зокрема, Л. Р. Наливайко розглядає національну безпеку, як складову політичної функції (у запропонованій нею системі з п'яти об'єктних функцій). Її зміст визначається як «нормативно-визначені напрями та види діяльності» держави «з регулювання сфери політичних відносин, вироблення й реалізації внутрішньої та зовнішньої політики, створення умов та інститутів для розвитку народовладдя й політичної стабільності та забезпечення національної безпеки, з метою формування громадянського суспільства»

На противагу погляду Л.Р. Наливайко, О. В. Лемак у своїй статті «Забезпечення національної безпеки як функції держави» запропонував розглядати забезпечення національної безпеки, як окрему функцію держави. Щодо сутності функції, дослідник зазначив, що вона «є невід'ємною від основних напрямів діяльності держави та полягає у забезпеченні безпеки відповідних національних інтересів (цінностей) у військово-силовій, екологічній, економічній, політичній, інформаційній сферах або об'єктів захисту, відповідно, територіальної, екологічної, економічної, політичної та інформаційної безпеки держави, за умови виникнення негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам» [8].

Перш ніж досліджувати систему забезпечення національної безпеки в Україні необхідно розглянути нормативне забезпечення галузі. Правову основу державної політики у сферах національної безпеки і оборони становлять Конституція України, цей та інші закони України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також видані на виконання Конституції та законів України інші нормативно-правові акти [7].

Передовсім, функціонування системи забезпечує Закон України «Про національну безпеку України», який визначив новий підхід у сфері процедури стратегічного планування. Механізм передбачає розгляд та схвалення Стратегії національної безпеки України Радою національної безпеки і оборони України, рішення якої вводиться в дію Указом Президента України. Тобто Президент України одночасно вводить в дію рішення Ради та затверджує Стратегію. Цей статус Стратегії, як документа, обов'язкового для виконання, що не є водночас нормативно-правовим актом, але затверджується Указом Президента України, може поставити питання про невиправдане збільшення обсягу його повноважень понад обсяг, визначений Конституцією України, оскільки Стратегія містить приписи для Кабінету Міністрів України та органів місцевого самоврядування [2].

Аналізуючи вищевикладене, можна прийти до висновку, що забезпечення безпеки – є однією з найголовніших функцій держави. Тільки при безпечних умовах існування

людина може повноцінно жити. Забезпечення національної безпеки є дуже складним механізмом, від ефективності якого залежить доля всієї держави. На сьогоднішній день, в українській системі наявна нагальна проблема з відсутністю деталізації функцій кожного органу, який складає механізм забезпечення національної безпеки України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горбатюк С.Є. Еволюція феномену безпеки: від стародавніх політико-правових учень – до сучасної наукової думки. *Вісник НАДУ при Президентіві України*. 2016. № 2. С. 28-35.
2. Доронін І.М. Національна безпека України в інформаційну епоху: теоретико-правове дослідження. 12.00.01. дис....канд.юрид.наук.Київ. 2020.539 с.
3. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): Підручник К.: НАДУ, 2012. 544 с.
4. Павленко Д.Г. Національна безпека: поняття, складники, чинники впливу. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2021. № 3. С.102-108.
5. Видрін Д. Концепція стратегії безпеки (Україна у посттоталітарний період). *Розбудова держави*. 1993. № 5. С. 36-41.
6. Пилипчук В.Г. Пріоритети розвитку правової науки в галузі національної безпеки. *Вісник Національної академії наук України*. 2009. № 5. С 30-35.
7. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 31. Ст. 241
8. Лемак О.В. Забезпечення національної безпеки як функція держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2016. Вип. 38. Т. 2. С. 64-67

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ МЕДІАЦІЇ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Міхновський Г. Ю.

аспірант I курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Кобзєва Т. А.

д.ю.н., професор, доцент кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

На сьогоднішній день в нормативно-правовій базі України повноцінно закріплене положення про процедуру медіації у різних галузях процесуального права. Вважаючи новизну запровадження процедури медіації в адміністративному процесі України, існує нагальна потреба в дослідженні історичних засад запровадження медіації, її поняття та нормативно-правових передумов її виникнення. Особливого значення набуває практичне